

**Чернігівська державна обласна універсальна
наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка
Чернігівський державний педагогічний
університет ім. Т.Г. Шевченка**

**СТАНІСЛАВ ТРИФОНОВИЧ
МАЩЕНКО**

(Біобібліографічний показчик)

ЗМІСТ

Педагог, філософ і релігієзнавець Станіслав Мащенко.....	
Хронологічний показчик друкованих праць С.Т. Мащенка.....	
Статті про творчість С.Т. Мащенка.....	

ПЕДАГОГ, ФІЛОСОФ І РЕЛІГІЄЗНАВЕЦЬ

СТАНІСЛАВ МАЩЕНКО

Серед філософів та релігієзнавців Чернігово-Сіверського краю кінця XX – поч. XXI ст. почесне місце належить доцентові Чернігівського педуніверситету С. Мащенко.

Станіслав Трифонович Мащенко народився 24 квітня 1938 року в снт Сосниця на Чернігівщині в учительській родині. Станіславі виповнилося три роки, коли почалася Вітчизняна війна. Батько, Трифон Олексійович, пішов на фронт, де й загинув. Мати з сином не змогли евакуюватися і пережили більше двох тяжких років на окупованій німцями території.

Після визволення Сосниці у вересні 1943 року мати, Ганна Юріївна Мащенко, стала працювати завучем Сосницької семирічної школи №1, викладаючи біологію та хімію. Цю посаду вона обіймала протягом 19 років (до 1962 року), майже до виходу на пенсію. За самовіддану працю нагороджена п'ятьма медалями, знаком “Відмінник народної освіти”.

З 1945 року Станіслав навчався у Сосницькій семирічній школі №1, а потім у середній школі (яка тепер носить ім'я О.П. Довженка), закінчивши її 1955 року. Навчався в основному на “відмінно”, але дві “зайві” четвірки не дозволили отримати медаль.

Грунтовна підготовка до іспитів дала змогу юнакові витримати великий конкурс на вступних екзаменах на історичний факультет Київського державного педагогічного інституту, стати студентом цього престижного вищого навчального закладу. У 1956 році історичний факультет КДПІ перевели до Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, з'єднавши з історико-філософським факультетом. Саме тут і здобув фахову освіту С.Т. Мащенко, закінчивши університет у 1960 році.

Згідно з викликом був направлений на педагогічну роботу в рідну Сосницю. Але оскільки запропонована раніше йому посада виявилась зайнятою, то працював журналістом у місцевій газеті “Червоний прапор”, згодом був обраний секретарем райкому комсомолу. Але потяг до педагогічної праці брав своє, і Станіслав Трифонович протягом 1961-1963 років очолює колектив Кудрівської середньої школи сільської молоді Сосницького району.

Одружившись у 1963 році, виїздить за місцем проживання дружини до м. Кривий Ріг, де викладає в середній школі №10 історію та суспільствознавство. Він друкує свої статті з історії міста у місцевій газеті “Червоний гірник”. Під час проведення наукової краєзнавчої конференції привернув до себе увагу змістовною доповіддю керівництва гірничорудного інституту. Був запрошений на посаду асистента кафедри суспільних дисциплін, де із грудня 1964 р. почалась його вузівська наукова-викладацька робота. Молодий викладач не тільки проводив семінарські заняття з філософії, але й читав лекційний курс з цього предмету на вечірньому відділенні. Вже через два роки отримав

посаду старшого викладача, а разом з нею і необхідність викладати науковий атеїзм. Саме в релігієзнавчій галузі знань молодий педагог знайшов тему подальших наукових досліджень.

Як згадує С.Т. Машенко, його дивувало те, що предметом наукового атеїзму вважалась критика релігії. “Чи ж може будь-яка наука мати предметом свого дослідження критику якогось об’єкту?” — поставало перед ним питання. Відповідь у літературі й при спілкуванні зі старшими товаришами він знаходив одну: така настанова Комуністичної партії, яка є керівною і спрямовуючою силою суспільства. Релігія визначалась як ідеологія, що є чужою марксизму, тому, мовляв, потрібна спеціальна наука, яка б здійснювала критику її засад. Як правило, назви дисертаційних робіт з наукового атеїзму починались із слова “критика...”

Спілкування під час наукових конференцій із викладачами кафедри історії та теорії релігії Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова допомогло початкуючому науковцю з Кривого Рога впевнитись у тому, що є й інший шлях вибору теми дисертації, можливі різні аспекти дослідження релігії. Станіслава Трифоновича через певний час привабила проблема дослідження взаємовідносин віруючих у релігійній громаді. Вибір прийшовся на церкву євангельських християн-баптистів, які за роки переслідувань з боку радянської влади, на відміну від інших конфесій, не тільки не розгубили своїх прибічників, але й примножили їх число.

Шукаючи причини цієї стабільності ЄХБ, С.Т. Машенко за допомогою членів студентського релігієзнавчого гуртка, створеного ним в інституті, провів конкретно-соціологічне дослідження різнопланових відносин між віруючими євангельськими християнами-баптистами в їхніх громадах, знаходячи “цементуючі” ланки в цій релігійній організації. Так було зібрано оригінальний емпіричний матеріал, який став основою кандидатської дисертації на тему: “Особливості внутрігромадських відносин євангельських християн-баптистів”. Вступивши на заочне відділення аспірантури філософського факультету МГУ ім. М. Ломоносова у 1969 році, молодий науковець успішно виконав дисертаційну роботу і захистив її у травні 1972 року, здобувши ступінь кандидата філософських наук. Фактично це було перше дослідження проблеми структурних взаємозв’язків у релігійній громаді, здійснене в тодішньому Радянському Союзі.

Пізніше, вже працюючи в Чернігові, С.Т. Машенко за допомогою обласного пропагандистського та лекторського активу повторив своє конкретно-соціологічне дослідження (з деякими корективами), що дало змогу порівняти відносини в громадах ЄХБ, які знаходились у великих індустріальних містах Дніпропетровщини та тих, що діяли в сільській місцевості Чернігівщини. Матеріали дослідження знайшли застосування у книжці “Віруючий у баптистській громаді” (К., “Знання”, 1990) і в інших наукових публікаціях, брошурах та статтях.

Вищеназвані праці містять розробку на основі конкретного матеріалу таких філософсько-релігієзнавчих понять як “релігійна діяльність”, “релігійні відносини”, “релігійна громада” та ін. На увагу заслуговує аналіз діалектики буденної психології віруючого та релігійної ідеології. Учений прагне, незважаючи на рамки марксистсько-ленінської ідеології, робити об’єктивні висновки. У цьому плані великий вплив на молодого вченого здійснив його науковий керівник доктор філософських наук, професор МДУ І.М. Яблоков. Станіслав Трифонович згадує, як його наставник, помічаючи у тексті дисертації чи в публікаціях критичні висловлювання відносно релігійної ідеології, а тим паче стосовно особистостей віруючих, завжди зауважував: “Ти чому лаєшся? Ти досліджуй!”

Звичайно, твори С.Т. Мащенко, написані в умовах насаджування атеїстичного світогляду, несуть значний відбиток тогочасної ідеологічної системи, а також вільнодумних переконань самого автора. Але в них не можна не помітити й суттєвих елементів переходу на позиції наукового теоретичного релігієзнавства, яке стало утверджуватися в Україні вже після здобуття нею незалежності.

У 1973 році С.Т. Мащенко був зарахований за конкурсом на посаду доцента кафедри філософії та політекономії Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т.Г. Шевченка. Протягом певного часу він ще віддається релігієзнавчій тематиці, хоч видруковує і ряд статей та брошур з методології та методики викладання філософії. А з другої половини 90-х років він рішуче переходить на дослідження історії української філософії, зокрема творчості діячів Чернігівського літературно-філософського кола кінця XVII – поч. XVIII століть. Виходить ряд його статей, надрукованих у різних наукових збірниках та журналах, найчастіше у “Сіверянському літописі”, які згодом стали фундаментом написання трьох монографічних праць.

Перша з них — “Основні проблеми в історії української філософії”, видрукувана обласним відділенням організації “Просвіта” за рекомендацією кафедри філософії та культурології Чернігівського педуніверситету в 2002 році, є коротким конспектом лекцій, прочитаних доцентом Мащенком С.Т. на історичному факультеті протягом 1999-2001 років. Новаторський підхід у даній праці полягає в тому, що виклад історії української філософії проведено не в хронологічному плані (як це притаманно іншим посібникам), а у вигляді аналізу розв’язання проблемних питань українськими мислителями в різні історичні епохи. Зроблена вдала спроба визначити особливості української онтології, гносеології, філософської антропології та історіософії. При цьому вперше автором звертається увага на специфіку філософського мислення чернігівських любомудрів, ідеям яких присвячено ряд параграфів.

Наступна книга С.Т. Мащенко — “Українські мислителі XVII–XVIII століть на Чернігово-Сіверщині” видрукувана у 2003 році видавництвом “Чернігівські обереги”. Автор показав місце і роль Чернігово-Сіверського регіону в розвитку української філософської думки часів Гетьманщини. Крім власних досліджень першоджерел та документальної бази, він спирається на праці чернігівських філософів з цієї тематики: В.І. Шевченка, О.О. Чорного, Л.С. Чорної та ін. У результаті перед читачем постає ряд нарисів про життя і філософські роздуми К. Транквіліона-Ставровецького, Л. Барановича, І. Галятовського, І. Максимовича, А. Стаховського, А. Дубневича, про викладання філософії в Чернігівському колегіумі.

Завдяки цьому дослідженню чітко вимальовується поєднання у чернігівських мислителів онтології ареопагістиків та елементів філософсько-наукового мислення західноєвропейців. Данина відводиться гуманізму діячів Чернігівського літературно-філософського кола, пов’язана зі зверненням до простої людина-трудівника. Розкривається діалектика взаємозв’язку розуму та віри у гносеології місцевих любомудрів; значне місце відводиться початкам їхніх слов’янофільських поглядів, які потім знайдуть концептуальний розвиток у творах ідеологів Кирило-Мефодіївського братства у XIX ст.

С. Мащенко у цій монографії також підкреслює, що обґрунтування чернігівськими любомудрами XVII-XVIII ст. підвалин гуманності у відносинах між людьми, необхідності утвердження толерантності між ними, поваги до переконань кожного, не втратило своєї актуальності і в умовах незалежної України. Зокрема, ідея доби українського бароко про неможливість успішної побудови національної держави без досягнення високої духовності її громадян залишається категоричним імперативом для сьогодення. Не менш важливим є бачення нашими розумними предками сенсу життя не в безтямному накопиченні матеріальних багатств будь-якими, в тому числі й нечесними, способами, а в подоланні зла і в творенні добра, у моральному збагаченні особистості, у високому піднесенні її душевних поривань і прагнень.

Наступна монографія С.Т. Мащенко “Філософські обрії Олександра Довженка” (“Чернігівські обереги”, 2004) є першим ґрунтовним дослідженням в Україні філософсько-світоглядних ідей, притаманних художнім та публіцистичним творам цього видатного письменника й кіномитця. Як зазначає Станіслав Трифонович у вступі до книги, він писав її не тільки розумом, але й серцем, бо глибоко відчував, переживав зміст думок свого геніального земляка, бо ж і сам народився, виріс і мужнів на тих же берегах Десни та Убеді, на тій же вулиці містечка Сосниця, де народився О. Довженко.

С.Т. Мащенко показав у своїй монографії, як в умовах тоталітарного режиму 30-50-х років, коли професійна філософія була фактично розгромлена в Україні, О.П. Довженко у формі філософем, що наповнюють його художні твори, висунув ряд положень філософського змісту, які випередили свій час, піднялися духовно над пануючою тогочасною марксистсько-ленінською філософією.

У монографії, зокрема, наголошено, що світ у творчому спадку кіномитця постає як суб'єкт-об'єктне відношення, а буття як система різних за змістом та формою елементів. У розумінні О. Довженком сутності людини спостерігається намагання синтезувати есенціалістський та екзистенціальний підходи, що притаманно лише сучасній філософській думці в Україні. Історіософські ж погляди митця аргументовано кваліфікуються як плідне продовження пошуків української національної ідеї, які почалися ще у ХІХ столітті кирило-мефодіївцями, М. Драгомановим, І. Франком. Релігієзнавчий аспект Довженкової філософії С.Т. Мащенко справедливо вбачає у пізнанні компенсаторної функції релігії в сучасному суспільстві.

У книзі підкреслено, що філософські висновки О. Довженка впливають із його україноментального мислення, спираються на кращі ідеї попередньої вітчизняної думки та певні концепції світової філософії. Автор зосереджує увагу сучасників на актуальності ряду філософських переконань великого митця-мислителя. До них відноситься погляд на світ дитинства як на ключ до усвідомлення себе особистістю. Справедливо наголошується й на тому, що осмислення О. Довженком буття спрямовує кожного сучасника на діяльність по його збереженню й удосконаленню. Особливо це стосується життя людини, яке є найвищою цінністю, яка практично недостатньо береться до уваги нинішніми урядами України, що призвело до кризової демографічної ситуації. Нагальним залишається Довженкове бачення негараздів нашої школи, як середньої, так і вищої, після закінчення яких у частини молоді помічається у знаннях "дірка", яка, на думку автора дослідження, останнім часом все розширюється. Дуже важливим уявляється погляд О. Довженка на історію як на пам'ять поколінь, які відчувають минуле, як сучасне, що існує "тут-і-тепер", без чого неможливо зрозуміти, хто ми як нація, визначити шляхи нашого подальшого поступу.

Виценазовані монографії С.Т. Мащенка визнавались у числі переможців на обласних конкурсах "Краща книга року" у 2003 та 2004 роках. Вони досить широко розповсюдились в Україні, зайнявши чільне місце не тільки на полицях бібліотек, але і в сотнях приватних зібрань, стали посібниками для вивчення філософії студентами й магістрантами. Книги отримали схвальні відгуки відомих докторів філософських наук, професорів А.М. Колодного (Інститут філософії НАН України), І.Ф. Надольного (Академія управління при Президентові України), В.І. Шевченка

(Чернігівський інститут економіки та управління) та ін. Внесок С.Т. Мащенко у дослідження історії української філософії відзначили кандидати філософських наук М.І. Колесник, О.О. Чорний, В.М. Довбня, журналісти П. Куценко, Л. Решодько та ін., які видрукували свої рецензії у журналі “Сіверянський літопис”, у газетах “Деснянська правда”, “Сіверщина”, “Вісті Сосниччини” та ін.

У 2005 році рішенням оргкомітету за книгу “Філософські обрії Олександра Довженка” Станіславу Мащенку була присуджена обласна премія імені М.М. Коцюбинського у номінації “Народознавство”.

У числі значимих праць С.Т. Мащенко з історії релігії та церкви, написаних ним у останнє десятиліття, відзначимо дослідження ролі єпархіальних владик у заснуванні й функціонуванні Чернігівського колегіуму XVIII ст., визначення місця та загальноукраїнського значення Чернігівської духовної семінарії як культурно-освітнього центру. Наукове відкриття становлять статті про діяльність на Чернігівщині Адама Зернікау — німецького інженера, філософа й богослова, що прийняв православ'я у XVII столітті, ставши сподвижником Л. Барановича. Уперше досліджені перипетії проникнення й розповсюдження старообрядництва на Принесенні у XVII-XIX ст., звідки воно поширилось в Україні, прослідковано економічне й культурне значення цієї конфесії для розвитку Чернігівщини.

Окрема стаття С.Т. Мащенко розкриває традиції філософського мудрствування в нашому краї. Невтомний дослідник продовжує відкривати нові імена мислителів нашого регіону. Зокрема, видруковані дві його статті про філософську концепцію уродженця м. Борзна медика-академіка Данила Велланського, ім'я якого було широко відоме в Росії та Україні у XIX столітті як прихильника Шеллінга. Звернувся С.Т. Мащенко й до незвіданих досі оригінальних філософських та педагогічних праць Миколи Петровича Маркова, який обіймав посаду ректора Чернігівської духовної семінарії протягом 1883-1892 років, залишивши помітний слід у духовному житті не тільки Чернігово-Сіверщини, але й тодішньої Російської імперії. У монографії “Філософський світ Миколи Маркова” (Чернігів, ЦНТЕІ, 2006) читач знайде відомості про невідому постать мислителя кінця XIX ст., який у своїй творчості проводив послідовно центральну думку про історичну єдність людської духовності. С.Т. Мащенко аргументовано доводить, що випускникові Київської духовної академії, учневі П. Юркевича М. Маркову притаманні не стільки риси російського слов'янофіла, скільки світогляд українських любомудрів, які поєднували теософію та початки екзистенціалізму у розумінні людини і світу. Як небезпідставно вважає автор монографії, М. Марков одним із перших у російсько-українській філософській думці закладав основи посткласичної філософії та філософії освіти.

Зрештою відзначимо, що, зважаючи на значимість філософських і релігієзнавчих праць С.Т. Мащенка останнього десятиліття, обласне управління у справах преси та інформації Чернігівської облдержадміністрації видало збірку його вибраних статей “Любов до мудрості і віра” (2006), яка є своєрідним літописом світоглядної думки на Чернігівщині.

Отож з 1973 року плідно трудиться на посаді доцента Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка Станіслав Трифонович Мащенко. А загальний його стаж науково-педагогічного працівника сягає 45-річчя. Лекції викладач читає на високому рівні, вони не тільки змістовні, але й цікаві, адже містять новизну власних наукових досліджень. Багато поколінь студентів щиро дякують під час зустрічей випускників своєму наставникові з філософії та релігієзнавства за ґрунтовну світоглядну та методологічну підготовку, яка згодилась їм у практичній роботі в школах і в науковій роботі.

Чимало студентів, які пройшли філософську школу С.Т. Мащенка, вже здобули вчені ступені кандидатів історичних, філософських, педагогічних, психологічних наук, а дехто здобув і докторський ступінь.

Протягом усієї творчої науково-педагогічної роботи С.Т. Мащенко у вирі суспільно-політичного життя, виконував чимало громадських доручень. Зокрема, працюючи в Криворізькому гірничорудному інституті, він протягом 8 років був змінним редактором багатотиражної газети “Гірничний інженер”, а в Чернігівському педуніверситеті редагував протягом 6 років загальноінститутську стінну газету. С.Т. Мащенком прочитані сотні лекцій трудящим міста Чернігова й області з різних галузей суспільних знань, за що він удостоєний високої нагороди “Почесного Знаку Всесоюзного товариства “Знання”. Він нагороджений також медаллю “За доблестный труд”, багатьма грамотами різних ступенів; заносився на обласну Дошку пошани. Цікаво, що нагороджувався він не тільки за фахову роботу. Кілька десятиліть Станіслав Трифонович з успіхом виступав на сценах як соліст-вокаліст, виборював призові місця на обласних, республіканських та всесоюзних змаганнях аматорів художньої самодіяльності, у тому числі й диплом лауреата I ступеню Всесоюзного фестивалю мистецтв 1976 року. Як не раз підкреслював С.Т. Мащенко, він відчув, як практична участь індивіда у творенні мистецтва зримо відображається у формуванні його особистості. Людина стає здатною глибше не тільки розумом, але й чуттєво збагнути світ, гуманніше ставитись до інших. Як викладачеві, захоплення вокалом Станіславу Трифоновичу дало впевненості й артистичності при читанні лекцій, поставлений голос був запорукою чистоти дикції та краси звуку. Тому повсякчас доцент закликає студентів, майбутніх учителів, учитися співати, сам навчав їх цьому.

Такою обдарованою, талановитою, працьовитою особистістю постає перед нами Станіслав Трифонович Мащенко, перелік творчого доробку праць якого ми подаємо у бібліографічному довіднику нижче.

Л.С. Чорна

Хронологічний показчик друкованих праць

С.Т. Машенка

1963

1. Центрально-міський район м. Кривого Рогу. Історичний нарис. – Кривий ріг, 2003. – 48 с.

1964

2. Розквіт народної освіти на Криворіжжі // Червоний гірник (м. Кривий Ріг). – 1964, 30 серпня.

1965

3. Криворіжжя, рік 1905-й // Червоний гірник. – 1965, 22 січня.

1967

4. Развитие народного образования в Кривбассе за 50 лет Советской власти // Горняки Кривбасса в борьбе за коммунизм. – Кривой Рог, 1967, с.25-29.

5. Жовтнем народжений. До 50-річчя заснування Криворізького гірничорудного інституту // Гірничий інженер. Багатотиражна газета КГРІ. – 1967, 7 вересня.

6. Інститут боровся. Інститут вистояв... Криворізький гірничорудний інститут у роки Великої Вітчизняної війни // Гірничий інженер. 1967, 15 жовтня.

1968

7. Науково-технічний прогрес і релігійність // Науково-технічна революція і її соціальні наслідки. – К., 1968. – С. 142-146.

8. Карл Маркс згадує Сосниччину // Радянський патріот (Сосниця). – 1968, 5 травня.

9. Що вивчає філософія // Червоний гірник. – 1968, 29 вересня.

10. На позиціях сучасності // Радянська освіта. – 1968, 8 грудня.

1969

11. Проповідь духовного убозтва // Людина і світ. – 1969. – №6. – С. 25-28.

12. Социалистический гуманизм как фактор преодоления религиозности // Диалектива общественного развития. – Изд-во ДГУ. Днепропетровск, 1969. – С. 135-142.

1970

13. Марксистське ставлення до релігії // Червоний гірник. – 1970, 25 вересня.

1971

14. Общество и личность. Учебно-методическое пособие для студентов. – Изд-во КГРІ. Кривой Рог. – 1971. – 24 с.

15. Баптизм сьогодні // Людина і світ. – 1971. – №9. – С. 58-60.

16. Особенности внутриобщинных отношений евангельских христиан-баптистов. – Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата философских наук. – МГУ, 1971. – 24 с.

1972

17. У лекторів-атеїстів // Трибуна лектора. – 1972, №9. – С. 45-46.

18. Атеизм и религия в социалистическом обществе. – Изд-во КГРИ. Кривой Рог. – 1972. – 23 с.

19. Криворожский горнорудный институт. – Львів. – 1972. – С. 3-34.

20. Як прочитати лекцію на атеїстичну тему // Червоний гірник, 4 січня.

1973

21. Карманный словарь атеиста (соавтор). М., Политиздат., 1973, 1987 (перевидання) (19 статей).

1975

22. Верующий, баптистская община и социалистическая действительность // Вопросы атеизма. – 1975. – №11. – Изд-во КГУ. С. 85-90 (співавтор Каган Л.Л.).

23. Деякі особливості викладання марксистсько-ленінської філософії на факультетах фізичного виховання // Проблеми удосконалення навчального процесу в педагогічному вузі. – К., 1975. – С. 165-166.

24. Роль школи в подоланні баптистського впливу на дітей // Радянська школа. – 1975. – №12 (співавтор Рибачук М.Ф.), – С. 68-71.

1976

25. Коли прийшла біда // Людина і світ. – 1976. – №8. – С. 25-27.

26. Масовий атеїзм — характерна риса радянського способу життя. – К., “Знання”, – 1976 (співавтор Марценюк С.П.). – 48с.

27. Методичні вказівки до вивчення курсу основ наукового атеїзму. – ЧДПІ. – 1976 (співавтори Марценюк С.П., Чернейко П.А.). – 24с.

1977

28. Погляд у завтра // Людина і світ. – 1977, №6. – С. 15-17.

1978

29. Такі вони — “істинно-православні” // Людина і світ. – 1978. – №5. – С. 53-54.

30. Методичні поради до вивчення курсу марксистсько-ленінської філософії. – Вид. ЧДПІ. – 1978. – 24с. (співавтори Колесник М.І., Коротка Н.М.).

31. Він вивчив наш край. До 160-річчя від дня народження К. Маркса // Деснянська правда. – 1978, 5 травня.

32. Посібник з основ наукового атеїзму // Деснянська правда. – 1978, 18 червня.

1979

33. Социально-экономическая и политическая основа развитого социализма. – М., “Знание”. – 64с. (співавтор Марценюк С.П.).

1980

34. Эстетика і гуманізм // Деснянська правда. – 1980, 13 серпня.

1981

35. “Домашняя церква в баптизмі” // Людина і світ. – 1981. – №10. – С. 16-19.

36. К характеристике эволюции секты “истинно-православные христиане” // Вопросы атеизма. К., Изд-во КГУ. – 1981. – 317. – С. 143-150.

1983

37. Методические аспекты подготовки и чтения лекций на атеистические темы. – Чернигов. – “Знание”, 1983. – 24с.

38. Планы семинарских занятий и методические советы по изучению философии. – ЧДПИ. – 1983. – 50с. (співавтор Марценюк С.П.).

1984

39. Сектантская микросреда и атеистическое воспитание. – Чернигов. – “Знание”, 1985. – 18с.

1985

40. О работе В.И. Ленина “Государство и революция”. – Чернигов. – ЧДПИ. – 1985. – 34с.

1986

41. Русское православие и искусство. – Чернигов. – “Знание”, 1986. – 24с.

1987

42. Воспитательная роль социалистического соревнования в трудовом коллективе // Пути повышения роли трудовых коллективов. – Чернигов. 1987. – С. 40-42.

1988

43. Марксистское понимание религиозных отношений // Марксизм и современность. – Глухов, 1988. С. 116-118.

44. Общечеловеческие нормы нравственности и религия. – Чернигов. “Знание”. – 1988. – 28с.

45. Методические рекомендации по преодолению религиозного влияния баптистской общины на верующего. – К., “Знание”, 1988. – 20с.

46. Актуальные проблемы марксистско-ленинской философии. – Чернигов. – 1988. – 38с.

1989

47. Проблемы человека и его деятельности в современных условиях. Метод. материалы к курсу. – Чернигов. – 1989. 26с.

1990

48. Віруючий у баптистській громаді. – К., “Знання”, 1990. – 48с.

49. Особливості релігійних відносин // Тези доповідей міжвузівської науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю ЧДПШ. – Чернігів, 1991. – Ч.І. – С. 28-30.

1992

50. Вчення про самопізнання і споріднену працю у філософії Г.С. Сковороди // Питання педагогіки та методики вищої школи. – ЧДПШ. – 1992. – С. 112-114.

51. Духовна спадщина минулого і формування національної свідомості // Церква і національне відродження. – К., Вид. Інституту нац. відносин. – 1993. – С. 336-342.

52. Поняття “серце” в українській філософії XVIII-XIX ст. // Тези доповідей міжвузівської науково-практичної конференції. – Чернігів. – 1995. – С. 163-165.

53. Православ'я і формування української національності ідеї // Релігія в контексті реалій сьогодення. – К., 1995. С. 46-47.

1996

54. Православна віра та українська національна ідея // Людина, суспільство, культура. – Чернігів. – “Сіверянська думка”. – 1996. – С. 122-124.

55. Релігієзнавчий словник (13 статей) (співавтор). – К., “Четверта хвиля”, 1996.

56. Екзистенціальні мотиви у “Повчанні” Володимира Мономаха // Сіверянський літопис. – 1977. – №5. – С. 144-145.

57. Істинно-православні на Чернігівщині // Християнство в контексті історії культури України. – К., 1997. – С. 88-89.

1998

58. Творчість К. Транквіліона-Ставровецького як джерело філософії українського бароко // Сіверянський літопис. – 1998. – №4. – С. 83-90.

1999

59. Світоглядно-освітнє вчення Іоанна Максимовича // Сіверянський літопис. – 1999. – №4. – С. 145-151.

60. Талановитий письменник і мислитель (290 років тому помер Д. Туптало) // Сіверянський літопис. – 1999. – №6. – С. 89-95.

61. Чернігівські Афіни // Людина і світ. – 1999. – №6. – С. 29-32.

62. Філософія: Навчально-методичний посібник для студентів післядипломної освіти. – Чернігів. – 1999. (Співавтор Степаненко В.Ф.). – 24с.

2000

63. Старообрядці на Принесенні // Сіверянський літопис. – 2000. – №5. – С. 82-92.

64. Філософська освіта в Чернігівському колегіумі // Сіверянський літопис. – 2000. – №4. – С. 174-180.

2001

65. Чернігівська духовна семінарія як культурно-освітній осередок в Україні // Сіверянський літопис. – 2001. – №5. – С. 53-67.

66. Роль Чернігівської єпархії у заснуванні та діяльності колегіуму в Чернігові // Три століття гуманітарної та педагогічної освіти в Чернігові. – Чернігів. “Сіверянська думка”, 2001. – С. 11-13.

2002

67. Основні проблеми в історії української філософії // Чернігів. “Просвіта”. – 2002 г. – 161с. (Монографія).

68. Екзистенціальні мотиви в філософсько-етичній думці Чернігівщини XVII – поч. XVIII століть // Вісник ЧДПУ. Філософські науки. – Чернігів. – 2002. – №14. – С. 65-69.

69. Автобіографія Адама Зернікау // Сіверянський літопис. – 2002. – №3. – С. 16-23.

70. Георгій Кониський та його філософський курс // Сіверянський літопис. – 2002. – №4. – С. 38-45.

71. “Бажав бути поміж православних...” (До 350-річчя від дня народження Адама Зернікау) // Людина і світ. – 2002. – №9. – С. 53-56.

2003

72. Українські мислителі XVII-XVIII століть на Чернігово-Сіверщині. – Чернігів. “Чернігівські обереги”. – 2003. – 157с. (Монографія).

73. Теоретичні і практичні засади естетичної діяльності в Чернігівській духовній семінарії (XIX – поч. XX ст.) // Вісник ЧДПУ. Філософські науки. – 2003. – №20. – С. 121-126.

2004

74. Філософські обрії Олександра Довженка. – Чернігів. “Чернігівські обереги”. – 2004. – 124с. (Монографія).

75. Барокова філософія Іоанікія Галятовського // Сіверянський літопис. – 2004. – №2-3. – С. 66-74.

76. Філософсько-освітні принципи Чернігівського науково-літературного кола кінця XVII – поч. XVIII століть // Українознавство, 2004. – №1-2. – С. 352-356.

77. “Світ” як філософське поняття у творчій спадщині Олександра Довженка // Вісник ЧДПУ. “Філософські науки”. – 2004. – №26. – С. 72-80.

78. Любомудри з “Чернігівських Афін” // Чернігівщина Inkognita. – Чернігів. “Чернігівські обереги”. – 2004. – С. 153-160.

2005

79. Історіософські мотиви у творчому спадку О.П. Довженка // Київська старовина. – 2005. – №3. – С. 107-120.

80. Шеллінґіанські ідеї в натурфілософії Д.М. Велланського і сучасність // Вісник ЧДПУ. Філософські науки. – 2005. – №32. – С. 88-95.

81. Отношение Бога и человека в понимании любомудров “Черниговских Афин”. Тезисы выступления на IV Российском философском конгрессе // Философия и будущее цивилизации. – М., “Современные тетради”. – Т.2. – 2005. – С. 576-577.

2006

82. Академік Данило Велланський як філософ // Сіверянський літопис. – 2006. №2. – С. 107-116.

83. Проблема необхідності і свободи у творі І. Максимовича “Іліотропіон” // Філософія етнокультури та морально-естетичні стратегії громадянського самовизначення. – Матеріали міжнародної конференції. – Чернігів. – 2006. – 43-49.

84. Грані філософської думки Миколи Маркова // Сіверянський літопис. – 2006. – №4. – С. 146-156.

85. Етичні переконання Миколи Маркова // Сіверянський літопис. – 2006. – №5. – С. 116-122.

86. Філософський світ Миколи Маркова. – Чернігів. ЦНТЕІ. – 2006. – 68 с. Монографія.

87. Любов до мудрості і віра. Вибрані статті з історії вітчизняної філософії та релігії. – Чернігів. Управління у справах преси та інформації. – 2006. – 176с.

88. Літературно-філософські роздуми Олександра Довженка про особу і суспільство // Українознавство. – 2006. – №4. – С. 258-266.

2007

89. Світогляд Леонарда Ейлера // Геній серед геніїв. – Чернігів, 2007. – 51-53.

90. Сталінський тоталітарний режим очима Олександра Довженка // Літературний Чернігів. – 2007. – №2. – С.114-124.

91. Закоханий у вітчизняне любомудріє // Володимир Шевченко. Біобібліографія. – Чернігів, 2007. – С.6-8.

92. Ідея єдності українського народу у творчості чернігівських мислителів кінця XVII – початку XVIII століть // Філософія етнокультури та наукові стратегії збереження національної єдності України. – Чернігів, 2007. – С. 59-65.

2008

93. Сучасне розуміння релігійних відносин як елемента релігійного комплексу // Вісник ЧДПУ. Філософські науки. – 2008. С.19-23.

94. Питання філософії освіти у творах М. Маркова // Лівобережна Україна у філософсько-культурному вимірі. – Чернігів, 2008. – С. 30-33.

95. Сковородинські ідеї у творчості О.П. Довженка // Світ ловив мене, та не спіймав. До 285-річчя від дня народження Г.С. Сковороди. – Чернігів, 2008. – С.6-11

Статті про творчість

С.Т. Машенка

1. М. Колесник. Посібник, що відновлює філософську пам'ять // Сіверщина, 13 червня 2003 р.
2. Л. Решодько. У контексті Довженкової мудрості // Вісті Сосниччини, 2 грудня 2004 р.
3. О. Чорний. Основні проблеми в історії української філософії // Сіверянський літопис. – 2004. – №1.
4. П. Куценко. Людина — творець краси і добра // Деснянська правда, 6 вересня, 2005 р.
5. Е. Максименко. Виват, философская мысль! // Гарт, 8 сентября 2005 г.
6. М. Шморгун. Унікальні видання // Сіверщина, 2 вересня 2005 р.
7. В. Довбня. Олександр Довженко як видатний український мислитель ХХ століття // Сіверянський літопис. – 2005. – №1.
8. В. Довбня. Правда-істина-гадка у філософії М. Маркова // Сіверянський літопис. – 2007. – №1.
9. В. Довбня. Філософські і релігійні традиції Чернігово-Сіверщини // Сіверянський літопис. – 2007. – №4.